שלא מצינו שועל שמת בעפר פיר תניא כוותיה דרב אדא בר אהבה (א)דברים שיש בהן עינוי נפש מפר בין בינו לבינה בין בינה לבין אחרים שאין בהן עינוי נפש בינו לבינה מפר בינה לבין אחרים אינו מפר כיצד (ב)אמרה קונם פירות עלי ה"ז יפר (ג)קונם שאיני עושה לפי אבא לפי אחיך לפי אביך לפי אחי ושלא אתן תבן לפני בהמתך ומים לפני בקרך (ד)אין יכול להפר שלא אכחול שלא אפקוס ושלא אשמש מטתי (ה)יפר משום דברים שבינו לבינה שלא אציע לך מטתך ושלא אמזוג לך את הכוס ושלא ארחץ לך פניך ידיך ורגליך (ו)אין צריך להפר ר"ג אומר יפר שנא' (ז)לא יחל דברו דבר אחר לא יחל דברו מכאן לחכם (ח)שאין מתיר נדרי עצמו מאן שמעינן דאמר שלא אכחול ושלא אפקוס דברים שבינו לבינה הויין ר' יוסי וקתני דמפר משום דברים שבינו לבינה אמר מר ושלא אשמש מטתי יפר משום דברים שבינו לבינה היכי דמי אילימא דאמרה הנאת תשמישי עליך למה לי הפרה (ט)הא משועבדת ליה אלא באומרת הנאת תשמישך עלי וכרב כהנא (י)דאמר רב כהנא הנאת תשמישי עליך כופה ומשמשתו הנאת תשמישך עלי יפר שאין מאכילין את האדם דבר האסור לו מאן תנא הא (כ)דתניא דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי לנהוג בהם היתר כדי לבטלן (א) משום שנאמר לא יחל דברו דבר אחר לא יחל דברו מכאן לתלמיד חכם שאין מפר נדרי עצמו מני ר"ג היא בעא מיניה רבא מרב נחמן תשמיש המטה לרבנן עינוי נפש הוא או דברים שבינו לבינה אמר ליה תניתוה (ל)ונטולה אני מן היהודים

יפר

רש"י

שלא מצינו שועל שמת בעפר פיר. בעפר חפירתו (ב) דהואיל שהוא רגיל בה ומתגדל בתוכה עפר. כך לא מצינו אדם שניזוק במקום שרגיל לדוש בתוכו שאין השער מזיקו: **דברים שיש בהן עינוי נפש מפר בין בינו לבינה כו'.** כלומר כשהוא מפר לה הוו מופרים לעולם בין כל זמן שהיא תחתיו ובין בינה לבין אחרים אפי' לאחר שתתגרש ותנשא לאחר: **שאין בהן עינוי נפש בינה לבין אחרים אינו מפר.** כדמפרש בריש פירקין (ז) דלאחר שגרשה חלין עליה: **כיצד.** איזהו נדרי עינוי נפש שיהיו מופרין לעולם אמרה קונם וכו': **שאיני עושה לפי אבא.** אינו לא נדרי עינוי נפש ולא דברים שבינו לבינה לכך אינו מפר לה: **שלא אכחול ושלא אפקוס.** דברים שבינו לבינה: **שלא אשמש מטתך.** (ג) כדמפרש לקמן: **שלא אציע מטתך כו' אין צריך להפר.** משום דרחמנא זכייה ליה בהני מלאכות: **רשב"ג אומר יפר משום שנאמר לא יחל דברו.** דאורייתא (ח) דלאו כל כמינה לאפקועי שעבודו דבעל מינה והיינו כרב אדא בר אהבה דאמר דברים שבינו לבינה יפר: **דבר אחר לא יחל דברו מכאן אזהרה לחכם שלא יתיר נדריו לעצמו: דברים המותרים ואחרים שנהגו בו איסור אי אתה רשאי לנהוג כו' מני** (ד) **רשב"ג היא.** דאמר לעיל יפר לה הואיל ונהגה בו איסור והיא סבורה שתהא אסורה להציע לו מטתו ולמזוג כוס אינו רשאי לנהוג בהן היתר אא"כ מפר לה: **משום שנאמר לא יחל דברו.** דאינו רשאי לבטל דבריה ולנהוג בהן היתר אא"כ מפר לה: **האומרת נטולה אני מן היהודים.** מודרת אני מהם מתשמיש שלא יהנה שום יהודי ממנה:

יפר

ר"ן

שמת בעפר פיר. בעפר חפירתו שהוא דר בו תמיד שמתוך שהוא רגיל שם אינו נתקל בעפר של אותה גומא. כך זה מתוך שהוא רגיל אינו חושש שמא תקשר לו נימא אם לא תרחץ: **תניא כוותיה דרב אדא בר אהבה וכו'.** מפר בין בינו לבינה כגון דאמרה קונם פירות בעלה עליה ובין בינה לבין אחרים שאסרה פירות אחרים עליה: **קונם שאני עושה לפי אבא וכו'.** מפרש ואזיל דברים שאין בהם עינוי נפש ובינה לבין אחרים (ט)ומפרש לה מקמי בינו לבינה משום דבבינו לבינה איכא פלוגתא דזימנין מפר וזמנין אין צריך להפר: **שלא אתן תבן לפני בהמתך ולפני בקרך אין יכול להפר.** משום דלא משעבדא ליה. ואע"ג דבפרק אע"פ (י) אסיקנא דכופה ליתן תבן לפני בהמתו התם מיירי בשלא הכניסה לו ארבע שפחות דקיימא לן התם דיושבת בקתדרא ואינה חייבת לו בדברים הללו אפ"ה נדרה שלא אציע לך מטתך וכו' אין צריך להפר משום דקיימא לן התם אפילו הכניסה לו כמה שפחות מחויבת בהכי לפי שהדברים הללו מביאין לידי קירוב הדעת: **ר"ג אומר יפר.** אע"ג דלא חייל נדרה אפ"ה צריך להפר מדרבנן שלא תקל בנדרים ותעבור על בל יחל והא אסמכתא בעלמא הוא: **דבר אחר לא יחל דברו מכאן לחכם שאין מתיר נדרי עצמו.** וכדדרשינן (כ) הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו. וקשה בעיני מאי ד"א דהא ר"ג דאמר יפר משום לתא דבל יחל קאמר ולא מדרשא דקרא ומאי דבר אחר ונראה בעיני דר"ג דאמר יפר דברו קדריש דאפי' מידי דלא מיקרי נדר אלא דבר בעלמא אמר קרא דלא יחל דנהי דלא לקי עליה אפ"ה כיון דאפשר בהפרה בלא הפרה לא יחל והיינו דקאמר דבר אחר דההוא דברו גופיה דדריש ר"ג להכי למידי אחרינא מדריש דחכם אינו מתיר נדרי עצמו ומדברו הוא דמשמע לן הכי: **מאן שמעת ליה דאמר שלא אכחול ושלא אפקום דברים שבינו לבינה הוי ר' יוסי.** דאילו לרבנן משום נדרי ענוי נפש הוא דמפר: **משום שנאמר לא יחל דברו מני ר"ג היא.** דדריש דברו לומר דאפי' מידי שאינו נדר גמור אלא דבור בעלמא אפ"ה לא יחל כדי שלא יהוג קלות ראש בנדרים גמורים הכא נמי כיון שנהגו איסור בדברים המותרין הוה ליה לגבייהו כדברים האסורים. ומכאן היה אומר ה"ר יהודה הכהן ז"ל שאם נהג אדם שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין בזמן מיוחד ושוב רוצה לשתות יין או לאכול בשר באותו הזמן צריך היתר: מתני' בנגעים (פ"ב מ"ה) כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו (ל)ר' יהודה אומר אף לא נגעי קרוביו כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו ר' יהודה אומר אף לא נדרי אשתו שבינה לבין אחרים: וגרסי' בירושלמי (פי"א ה"ח) נדרה אשה ושמע בעלה ולא הפר לה פשיטא שאינו מפר לה לענין הבעל מהו שיפר לה לענין הזקן מה אנן קיימין אי בנדרים שבינו לבינה נדרי עצמו הן אלא כיון קיימין בנדרים שבינה לבין אחרים ואתו ר' יהודה היא תנינן בשם ר"י ר' חייא תנא לה בשם חכמים. ופסק הרמב"ן ז"ל כר' יהודה מדתני לה ר' חייא בשם חכמים וכתבתי מזה בפ"ק (מ) בס"ד: ירושלמי [פ"ה ה"ד] קונם הנייתי על בני עירי אינו נשאל לזקן שיש שם הנאת בני עירי עלי נשאל לזקן שיש שם: **בעא מיניה רבא מרב נחמן תשמיש המטה לרבנן ענוי נפש הוא.** ונפקא מינה דמפר בין לעצמו בין לאחרים או דברים שבינו לבינה הוא ולעצמו מפר לאחרים אינו מפר: **נטולה אני מן היהודים.** שאסרה הנאת תשמישה עליה: (נ)**אמאי הכא נטולה מן היהודים.** דהא איתא דתשמיש ענוי נפש הוי מהניא הפרתו בין לעצמו בין לאחרים: **לרבנן תבעי לך.** משום דנטולה אני מן היהודים ר' יוסי קתני לה ולדידיה ודאי לא הוי ענוי נפש וכדתניא בברייתא דלעיל: **כוליה פירקין ר' יוסי היא.**

כולהו

תוספות

בעפר פיר. נוטריקון עפר פיר כגון פירא דסורי (כתובות דף עט.) והכי קאמר לא יפר שבכך לא מתגנה עליו: **שלא אתן תבן לפני בהמתך ולפני בקרך אינו יכול להפר.** דלא הוי דברים שבינו לבינה דלא משעבדא ליה ותימה דבפרק אע"פ אבל כופה ליתן תבן לפני בקרו ותירץ ריצב"א דהתם מיירי שלא הכניסה לו שפחות והכא מיירי דהכניסה לו חמש שפחות דקאמר התם דיושבת בקתדר' דיקא נמי דקתני שלא אמזוג כוסך דלהכי כופה אותה אפילו אם הכניסה לו מאה שפחות ולא תנא שלא אניק דהא לא משתעבדא ליה כיון דהכניסה לו מאה שפחות: **רבן גמליאל אומר יפר שנאמר לא יחל דברו.** כלומר אף על גב דמשעבדא ליה צריך הפרה מדרבנן שלא תקל בנדרים ותעבור על לא יחל: **למה לי הפרה.** הא משעבדת לבעל: **מאן תנא דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור אי אתה רשאי לנהוג בהם היתר לבטלם רבן גמליאל.** דאמר לעיל צריך להפר מדרבנן ואף על גב דמשעבדא ליה ולא חייל נדרה אפ"ה צריך הפרה שלא תבא לעבור באיסור דלא יחל: **תשמיש לרבנן ענוי נפש הוי.** כמו כיחול ופירכום או דברים שבינו לבינה הוי ונפקא מיניה לדינא דלעיל דדברים שבינו לבינה אינו מיפר אלא לעצמו: **נטולה אני מן היהודים.** שאוסרת על עצמה אפילו תשמיש בעלה יפר והאי נטולה מתשמיש היהודים אחרים אחר שיגרשנה:

פירוש הרא"ש

לא מצינו שועל שמת בעפר פיר שלו. עפר הגומא שהוא גדל בו אינו מזיק לו כיון שהורגל. פיר כמו (כתובות עט.) פירא דסורי וכן זה האיש נמי אם אין אשתו רוחצת ומתקשטת ומעברת שער של אותו מקום כיון שהורגל בו אינו מזיק לו: **שלא אתן תבן לפני בקרך ולפני בהמתך כו'.** והא דאמרי' בפרק אף על פי (שם סא:) שאינו כופה ליתן תבן לפני בהמתו אבל כופה ליתן לפני בקרו הכא מיירי כשהכניסה לו ד' שפחות דיושבת בקתדרא וכן מוכיח סיפא דקתני שלא אציע לך המטה כו' אין צריך להפר ולא קתני שלא אניק את בנך משום דאיירי כשהכניסה לו ד' שפחות דאינה מחויבת להניק אבל אלו מלאכות היא חייבת כדקתני התם אע"פ שאמרו יושבת בקתדרא אבל מצעת לו המטה ומוזגת לו את הכוס ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו: **ר"ג אומר יפר משום לא יחל דברו.** כלומר אע"ג דמשועבדת לו ולא חל הנדר יפר שלא תבא לזלזל בנדר גמור ותעבור על לא יחל: **מכאן לחכם שלא יתיר נדרי עצמו.** דדרשינן לא יחל הוא דברו אבל אחרים מוחלין לו: **דברים המותרין.** שיודעים שהם מותרין ולהחמיר נהגו בהם איסור צריכין התרה מדרבנן שלא יבאו לזלזל בדברים האסורים ור"ג הוא דמחמיר לעיל בנדרים המותרין להצריכם הפרה: **תשמיש המטה לרבנן.** כגון שאמרה הנאת תשמישך עלי עינוי נפש הוי ומפר אף לאחרים או דברים שבינו לבינה ומפר דווקא לעצמו אע"ג דגבי יום הכיפורים מקרי ענוי נפש ומייתי ליה מקרא אם תענה את נשותי קרא אסמכתא בעלמא הוא ומדרבנן הוא דאסור ומידי דהוה אנעילת הסנדל: **נטולה אני מן היהודים.** מופרשת אני מכל היהודים שאסרה הנאת תשמיש עליה: (ס)**ר' יוסי קתני לה.** כדמפרש דכוליה פירקין ר' יוסי היא ולדידיה הוי דברים שבינו לבינה כמו קישוט וכחול ולרבנן קא מיבעי ליה דסברי דקישוט וכחול הוי עינוי נפש מאי סבירי להו בתשמיש:

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פי"ב מהל' נדרים הל' ג סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף ס:

ט ב מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף ע וסעיף עב:

י ג מיי' שם הל' [ה] ט טוש"ע שם סעיף נט וסעיף סו:

יא ד מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף עג:

יב ה מיי' פ"ו מהל' שבועות הלכה ג:

◆

תורה אור השלם

1. אִישׁ כִּי יִדֹּר נֶדֶר לַיָי אוֹ הִשָּׁבַע שְׁבֻעָה לֶאְסֹר אִסָּר עַל נַפְשׁוֹ לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ כְּכָל הַיֹּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה: במדבר ל ג

◆

מוסף רש"י

בעפר פיר. בעפר חור שהוא גדל שם, כלומר בדבר שהוא רגיל בו בקי הוא להשמר שאינו מזיקו. פיר כמו פירא דסורא, גומא (כתובות עא.). **קונם שאיני עושה לפי אבא כו' אין יכול להפר.** דלא הוי לא נדרי עינוי נפש ולא דברים שבינו לבינה (לקמן פה.). **שלא אפקוס.** פוקסת, מעברת סרק על פניה (כתובות ד: ובעי"ז שבת סד:) יש מרבותי אומרים מתקנת שערה במסרק או בידיה, ויש שמפרשים טחה כמין בצק על פניה וכשנוטלו מאדים הבשר (שבת צד:). **הנאת תשמישי עליך.** אשה האומרת קונם תשמישי עליך, כופה ומשמשתו. דלאו כל כמינה לאסור נפשה עליו דהיא משועבדת לו להנאתו (לעיל טו: ובעי"ז כתובות עא:). **הנאת תשמישך עלי.** אמרה קונם הנאת תשמישך עלי, שאוסרת הנאה שיש לה מתשמישו על עצמה, אסור. לפיכך וצריך להפר לה, לפי שאין מאכילין כו'. והנאת תשמישו אסורה עליה (לעיל טו.).

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ו], ב) לקמן פה., ג) לעיל טו:, ד) ג"ז שם וכתובות עא:, ה) לעיל טו. פסחים נ: [מגילה ה:], ו) לקמן [פד.] לג., ז) [דף עט:], ח) ג"א אע"ג, ט) צ"ל מפרש, י) [כתובות סא:], כ) [ברכות לב. חגיגה י.], ל) [צ"ל רבי מאיר], מ) [לעיל דף ח: ד"ה שמעה], נ) [ומכאן שייך לדף שאח"ז], ס) שייך לדף פב.

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' היתר כדי לבטלן מני רבן גמליאל היא דתניא ר"ג אומר יפר משום שנאמר לא יחל וכו' נדרי עצמו בעא מיניה כצ"ל: (ב) רש"י ד"ה שלא מצינו וכו' הואיל שהוא: (ג) ד"ה שלא אשמש מטתך דאמרה הנאת תשמישך עלי כדמפרש לקמן הס"ד ואח"כ מ"ה שלא אציע וכו' בהני מלאכות דאורייתא ולאו כל כמינה לאפקועי שעבודא דבעל מינה הס"ד ואח"כ מ"ה רבן גמליאל אומר יפר וכו' לא יחל דברו והיינו כרב אדא כצ"ל: (ד) ד"ה דברים וכו' מני רבן גמליאל היא דאמר: